

Policy Brief

Polityki wspierające intersekcjonalność w szkolnictwie wyższym

Nazwa projektu InterHEd. Intersekcjonalność w szkolnictwie wyższym

Kod projektu 2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

Finansowanie Dofinansowane przez Unię Europejską w ramach programu Erasmus+, Akcja 2 – Partnerstwa współpracy w sektorze szkolnictwa wyższego (KA220-HED)

Lider rezultatu Uniwersytet Techniczny w Dortmundzie

Współtwórcy Uniwersytet w Vic – Uniwersytet Centralny w Katalonii oraz Uniwersytet Jagielloński

Rok wydania 2026

Niniejszy Policy Brief jest częścią projektu InterHEd, realizowanego w ramach programu Erasmus+, którego celem jest dążenie do większej inkluzywności i różnorodności w instytucjach szkolnictwa wyższego poprzez promowanie uwzględniania perspektywy intersekcjonalnej.

Projekt jest realizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Niniejsza publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za zawarte w niej informacje.

Partnerzy

Uniwersytet w Vic – Uniwersytet Centralny w Katalonii (UVic-UCC)

Gloria García-Romeral (PI, Koordynatorka projektu)

Uniwersytet Techniczny w Dortmundzie

Liudvika Leisyte (PI)

Uniwersytet Jagielloński

Marta Warat (PI)

Co-funded by
the European Union

InterHEd.

Intersectionality in Higher Education

in: /interhed

✉ gloria.garciaromeral@uvic.cat

Spis treści

PODSUMOWANIE REKOMENDACJI	4
1. WPROWADZENIE	6
2. METODOLOGIA	8
3. REKOMENDACJE DLA POLITYK PUBLICZNYCH	8
3.1. POZIOM POLITYKI EUROPEJSKIEJ	8
3.2. POZIOM POLITYK KRAJOWYCH	10
3.3. POZIOM POLITYK INSTYTUCJONALNYCH	12

PODSUMOWANIE REKOMENDACJI

Niniejszy dokument przedstawia najważniejsze przesłania dla polityki publicznej wynikające z działań związanych z tworzeniem i rozpowszechnianiem wiedzy, przeprowadzonych w ramach projektu Erasmus+ “InterHEd: Intersekcjonalność w szkolnictwie wyższym” (2023-1-ES01-KA220-HED-000160620) na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.

Na poziomie europejskim:

- Komisja Europejska, we współpracy z Bologna Follow-Up Group (Grupą ds. Kontynuacji Procesu Bolońskiego) i państwami członkowskimi, powinna uczynić intersekcjonalność podstawową zasadą polityki w zakresie szkolnictwa wyższego. Wspólnie powinny one włączyć intersekcjonalność do programu Erasmus+ oraz wymogów dotyczących Planów Równości Płci, zapewnić odrębne środki na opracowywanie i ewaluację inkluzywnych szkoleń dla osób uczących oraz praktyk dydaktycznych w szkolnictwie wyższym, a także doceniać doskonałość dydaktyczną w szkolnictwie wyższym poprzez nagrody przyznawane na poziomie unijnym, aby wspierać spójne wdrażanie równościowego i inkluzywnego szkolnictwa wyższego w całej Europie.

Na poziomie krajowym:

- Włączenie intersekcjonalności do krajowych i regionalnych instrumentów polityki w zakresie szkolnictwa wyższego. Rządy krajowe i władze regionalne powinny uczynić intersekcjonalność wyraźnym i mierzalnym elementem polityki, ustawodawstwa i umów instytucjonalnych w obszarze szkolnictwa wyższego poprzez włączenie jej do ram dotyczących równości, różnorodności i inkluzywności, promowanie systemowego podejścia do przeciwdziałania nierównościom strukturalnym oraz zapewnienie spójnego wdrażania w instytucjach szkolnictwa wyższego.

- Wzmocnienie zapewnienia jakości, monitorowania i uznawania intersekcjonalności. Krajowe ramy zapewniania jakości i ewaluacji powinny uwzględniać intersekcjonalność poprzez ocenę programów nauczania, dydaktyki, środowisk uczenia się oraz doświadczeń osób studiujących przez pryzmat wielu krzyżujących się wymiarów nierówności. Systemy oceny akademickiej i awansu powinny również uznawać i nagradzać nauczanie oparte na inkluzywności i intersekcjonalności na równi z osiągnięciami badawczymi.
- Inwestowanie w budowanie potencjału i finansowanie w celu promowania intersekcjonalności w procesie nauczania i uczenia się w instytucjach szkolnictwa wyższego. Władze krajowe i regionalne powinny zapewniać stałe finansowanie i infrastrukturę w celu wspierania nauczania i uczenia się opartego na intersekcjonalności, ułatwić współpracę i wymianę wiedzy poprzez krajowe fora i sieci angażujące różnorodne grupy interesariuszy oraz inwestować w potencjał instytucjonalny niezbędny do opracowywania, wdrażania i ewaluacji praktyk edukacyjnych sprzyjających inkluzywności.

Na poziomie instytucjonalnym:

- Włączenie intersekcjonalności do instytucjonalnej strategii, zarządzania i systemu zapewniania jakości. Uczelnie powinny uczynić intersekcjonalność podstawową zasadą nauczania i uczenia się poprzez włączenie jej do strategii instytucjonalnych, struktur zarządzania, projektowania programów nauczania, ewaluacji programu studiów oraz procesów zapewniania jakości. Wymaga to jasnego podziału obowiązków, skoordynowanego wdrażania, dedykowanych zasobów ludzkich i finansowych oraz zachęt instytucjonalnych tak, aby zapewnić systematyczne wdrażanie inkluzywności, zamiast polegania na zaangażowaniu pojedynczych osób.
- Wzmocnienie włączającej dydaktyki poprzez budowanie potencjału, tworzenie wspierających środowisk uczenia się oraz ciągłe doskonalenie. Uczelnie powinny wyposażać osoby uczące w odpowiednie kompetencje poprzez szkolenia, wspólnoty praktyków oraz praktyczne wsparcie, jednocześnie systematycznie dokonując przeglądu programów nauczania, metod dydaktycznych, sposobów oceniania oraz

fizycznych i cyfrowych środowisk uczenia się w celu usunięcia barier i ukrytych założeń. Prowadzone na bieżąco badania, monitorowanie oraz przejrzyste mechanizmy wsparcia powinny stanowić podstawę ciągłego doskonalenia, zapewniając sprawiedliwy udział, dostępność oraz silniejsze poczucie przynależności wszystkim osobom studiującym.

1. WPROWADZENIE

InterHEd ma na celu rozwój bardziej inkluzywnych i różnorodnych instytucji szkolnictwa wyższego poprzez włączenie intersekcyjności do kształcenia akademickiego. Partnerzy projektu przyjęli wspólne rozumienie intersekcyjności jako otwartego i osadzonego w kontekście procesu, który pozwala wyjść poza powierzchowne lub czysto dyskursywne podejścia w kierunku znaczących zmian w praktyce dydaktycznej. Projekt skupiał się na refleksyjnej praktyce osób uczących w zakresie wspierania zmiany dydaktycznej oraz na procesach partycypacyjnych z udziałem osób studiujących przy projektowaniu i weryfikacji praktyk dydaktycznych. W ramach projektu uznano, że innowacje i zmiany w podejściach i praktykach dydaktycznych w dużym stopniu zależą również od warunków strukturalnych, które panują w poszczególnych uczelniach.

Warsztaty i szkolenia z udziałem osób studiujących pokazują, że nierówności są głęboko zakorzenione w codziennym życiu uniwersyteckim, a nie stanowią odosobnionych przypadków. W systemach szkolnictwa wyższego w Hiszpanii (Katalonii), Niemczech i Polsce osoby studiujące zidentyfikowały powtarzające się bariery związane z uczestnictwem, nierównym dostępem do zasobów i wsparcia, poczuciem wyobcowania oraz niewidocznością różnorodnych doświadczeń i tożsamości. Doświadczenia te były konsekwentnie opisywane jako intersekcyjne. W Polsce prekaryjność ekonomiczna krzyżowała się z niepełnosprawnościami, pochodzeniem z obszarów wiejskich lub miejskich, neuroróżnorodnością, tożsamością płciową, klasą społeczną i kapitałem kulturowym. W Hiszpanii osoby studiujące podkreślały krzyżowanie się takich czynników, jak płeć, status społeczny, pochodzenie z obszarów

wiejskich, pochodzenie, różnorodność kulturowa i religijna, język, obowiązki opiekuńcze, sytuacja ekonomiczna, zdrowie psychiczne oraz neuroróżnorodność. W Niemczech nierówności wiązały się z byciem pierwszym pokoleniem studiującym w rodzinie, pochodzeniem społeczno-ekonomicznym, językiem, kulturą, doświadczeniami osób studiujących z zagranicy, zdrowiem, ograniczeniami czasowymi oraz niepewnością finansową.

Osoby studiujące wskazywały również na bariery występujące w środowiskach uczenia się, w tym nadmiernie stymulujące sale wykładowe dla osób neuroróżnorodnych, ograniczoną dostępność architektoniczną, niewystarczające wsparcie dla osób studiujących z zaburzeniami sensorycznymi, ograniczenie technologiczne oraz brak przestrzeni sprzyjających integracji. Osoby studiujące z zagranicy i należące do mniejszości często zgłaszały poczucie odizolowania od szerszej społeczności uniwersyteckiej. Jednocześnie warsztaty i szkolenia dla osób uczących wykazały, że programy nauczania, praktyki dydaktyczne i sposoby oceniania często przyczyniają się do wykluczenia poprzez ukryte założenia kulturowe, językowe i epistemiczne. Chociaż osoby uczące wyrażały silne zaangażowanie na rzecz inkluzywności, zgłaszały też, że sztywne programy nauczania, ustalone efekty kształcenia, ograniczone zasoby i wymogi instytucjonalne ograniczają ich możliwości odpowiadania na zróżnicowane potrzeby osób studiujących. Osoby uczestniczące w szkoleniach zauważyły również, że konwencjonalne metody oceny oraz upowszechnianie nauczania zdalnego i hybrydowego mogą w nieproporcjonalny sposób stawiać w niekorzystnej sytuacji osoby studiujące, które doświadczają krzyżujących się form nierówności.

W ramach projektu opracowano szereg materiałów, które przyczyniają się do wzmocnienia wspierających refleksyjną i włączającą praktykę, w której intersekcyjność stanowi element integrujący projektowanie programów nauczania, pedagogikę, środowiska uczenia się i oceniania <https://mon.uvic.cat/interhed/activities-and-results/>. Oprócz raportów wyniki zostały również opublikowane w specjalnym numerze o otwartym dostępie, współredagowanym przez L. Leišytė, R. Deem oraz I. Načinovič Braje w czasopiśmie *Social Inclusion*. Plakat projektu InterHEd autorstwa niemieckiego zespołu projektowego zdobył drugie miejsce w ogólnouczeniowym konkursie *Global Gallery* na innowacyjny i znaczący projekt międzynarodowy na Uniwersytecie Technicznym w Dortmundzie w 2024 roku.

2. METODOLOGIA

W projekcie zastosowano jakościowe i partycypacyjne metody zbierania danych, w tym warsztaty z udziałem osób studiujących i uczących z różnych dyscyplin na trzech uniwersytetach objętych studium przypadku, szkolenia dla osób uczących i studiujących, a także ścisłą współpracę z początkującymi osobami uczącymi i studiującymi. Zakres dyscyplin obejmuje: biologię, komunikację audiowizualną, dziennikarstwo, wychowanie przedszkolne, edukację wczesnoszkolną, edukację społeczną, biznes i ekonomię, inżynierię, socjologię, studia genderowe, przekładoznawstwo. Badanie skupiało się na środowiskach uczenia się, programach nauczania, pedagogice, a także ocenie jako podstawowych elementach praktyki dydaktycznej w szkolnictwie wyższym. Wyniki zostały zweryfikowane podczas trzech krajowych wydarzeń upowszechniających z udziałem interesariuszy, wewnętrznych szkoleń, konferencji końcowej projektu, a także webinarów i spotkań z interesariuszami krajowymi, które odbyły się od marca 2026 r. do września 2026 r., gromadząc ponad 200 osób uczestniczących (w tym osoby uczące na uczelniach, osoby studiujące, osoby pracujące w administracji uczelnianej, kadrę kierowniczą, taką jak dziekani i prorektorzy, badacze i badaczki oraz innych interesariuszy). Ponadto wyniki zostały zaprezentowane na europejskich konferencjach, a otrzymane opinie wykorzystano do udoskonalenia wyników (np. ECER 2026, EAIR 2026, Scuola Democratica 2026), a także podczas wykładów na zaproszenie (New York University).

3. REKOMENDACJE DLA POLITYK PUBLICZNYCH

W oparciu o kluczowe ustalenia projektu opracowano zestaw rekomendacji na poziomie europejskim, krajowym i instytucjonalnym. Rekomendacje krajowe i instytucjonalne zostały opracowane dla każdego badanego kontekstu szkolnictwa wyższego oraz dla każdej uczestniczącej uczelni.

3.1. POZIOM POLITYKI EUROPEJSKIEJ

- Komisja Europejska (DG EAC) we współpracy z Bologna Follow-Up Group (Grupą ds. Monitorowania Procesu Bolońskiego) powinna opracować narzędzia oceny i mechanizmy, aby uchwycić, w jaki sposób różne cechy – takie jak pochodzenie etniczne, klasa społeczna, płeć, niepełnosprawność i orientacja seksualna – oddziałują na siebie, kształtując dostęp, uczestnictwo i wyniki w szkolnictwie wyższym, zapewniając bardziej spójne wdrażanie wymiaru społecznego procesu bolońskiego we wszystkich państwach członkowskich.
- Europejskie programy finansowania, takie jak Erasmus+, powinny przeciwdziałać nierównościom i w bardziej wyraźny sposób uwzględniać intersekcjonalność jako kryterium jakości w projektach dotyczących nauczania i uczenia się w szkolnictwie wyższym. Pozwoliłoby to zapewnić, że projekty nie odnoszą się do różnorodności wyłącznie w sposób ogólny, ale także uwzględniają, w jaki sposób bariery strukturalne w różny sposób wpływają na osoby studiujące i pracujące.
- Plany Równości Płci (Gender Equality Plan – GEP) powinny uwzględniać intersekcjonalność w całym szkolnictwie wyższym poprzez rozszerzenie wymagań GEP tak, aby wyraźnie uwzględniały intersekcjonalność w programach nauczania, ocenianiu, środowiskach uczenia się oraz w szerszym ekosystemie dydaktycznym.
- Należy ustanowić nagrodę za intersekcjonalną dydaktykę w szkolnictwie wyższym za nauczanie oparte na intersekcjonalności w szkolnictwie wyższym na wzór Europejskiej Nagrody na rzecz Równości Płci (EU Award for Gender Equality Champion), zarządzanej przez Europejską Agencję Wykonawczą ds. Badań Naukowych (REA).
- Zapewnienie środków finansowych na opracowanie, wdrożenie, monitorowanie i ewaluację programów nauczania uwzględniających intersekcjonalność.

3.2. POZIOM POLITYK KRAJOWYCH

NIEMCY

- Polityka w zakresie szkolnictwa wyższego na szczeblu krajowym oraz porozumienia dotyczące szkolnictwa wyższego zawierane między ministerstwami a uczelniami w Niemczech powinny uwzględniać intersekcyjność w istniejących regulacjach dotyczących równości, różnorodności i inkluzywnej dydaktyki w szkolnictwie wyższym.
- Niemieckie federalne programy finansowania projektów w szkolnictwie wyższym powinny zapewniać dedykowane wsparcie dla projektów nauczania i uczenia się opartych na intersekcyjności.
- Federalne narzędzia monitorowania szkolnictwa wyższego powinny ułatwiać analizę doświadczeń osób studiujących z perspektywy intersekcyjnej, a nie wyłącznie poprzez pojedyncze kategorie różnorodności.

POLSKA

- Krajowe programy finansowania koordynowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dla uniwersytetów) oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (nadzorujące akademie sztuki) powinny przeznaczać dedykowane środki na inicjatywy w zakresie nauczania i uczenia się opartego na intersekcyjności, w tym na inwestycje w infrastrukturę akademicką (np. akademiki, stołówki), odpowiadające potrzebom różnych grup osób studiujących i pracujących.
- Intersekcyjność powinna stać się wyraźnym i zdefiniowanym elementem krajowej strategii i regulacji w zakresie szkolnictwa wyższego, opracowanych wspólnie przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wraz z mierzalnymi celami i wspólnym krajowym panelem gromadzącym dane o potrzebach społeczności akademickiej. Istniejące instrumenty na rzecz równości (takie jak Plany Równości Płci) mogą być jednym z narzędzi wprowadzania intersekcyjności, ale wprowadzane rozwiązania nie powinny zależeć

od zobowiązań związanych z projektami lub finansowaniem unijnym.

- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, powinno organizować regularne konferencje, spotkania robocze i fora poświęcone intersekcjonalności w dydaktyce z udziałem różnych grup, takich jak kadra akademicka, osoby studiujące oraz pracujące w administracji. Fora te powinny stanowić przestrzeń do prezentowania i omawiania najnowszych badań oraz wymiany dobrych praktyk w zakresie wdrażania intersekcjonalności w instytucjach szkolnictwa wyższego, a także dostarczać praktycznych wskazówek.
- Krajowe ramy ewaluacji akademickiej w Polsce powinny formalnie uwzględniać nauczanie oparte na zasadach inkluzywności i intersekcjonalności jako jedno z kryterium oceny tak, aby praca ta była uznawana i nagradzana na równi z pracą badawczą, a nie pozostawała jej podporządkowana.

HISZPANIA

- Jednostki ds. równości i różnorodności powinny systematycznie włączać intersekcjonalność do swoich zadań, funkcji i praktyk, aby skutecznie gwarantować brak dyskryminacji i równe traktowanie w wielu nakładających się na siebie wymiarach nierówności.
- Hiszpańskie Ministerstwo Uniwersytetów powinno promować wdrażanie kompleksowych podejść intersekcjonalnych w instytucjach szkolnictwa wyższego, wykraczając poza fragmentaryczne i nastawione wyłącznie na zgodność z przepisami polityki różnorodności w kierunku strategii systemowych, które odpowiadają na nierówności strukturalne i relacje władzy.
- Hiszpańskie Ministerstwo Uniwersytetów powinno zapewniać systematyczne monitorowanie wdrażania intersekcjonalności w ramach mechanizmów ewaluacji i monitoringu, wprowadzając konkretne wskaźniki oceniające, w jaki sposób instytucje szkolnictwa wyższego odpowiadają na strukturalne i nakładające się nierówności.

3.3. POZIOM POLITYK INSTYTUCJONALNYCH

Uniwersytet Techniczny w Dortmundzie

- Włączenie intersekcjonalności do strategii kształcenia Uniwersytetu Technicznego w Dortmundzie. Ustanowienie jasnego podziału odpowiedzialności, struktur koordynacji oraz dedykowanych zasobów, aby wdrażanie miało charakter systematyczny, obejmowało całą uczelnię i nie zależało od indywidualnych inicjatyw.
- Włączenie intersekcjonalności do zarządzania odnoszącego się do dydaktyki. Uczynienie intersekcjonalności wiodącą zasadą w procesach decyzyjnych, zapewnianiu jakości oraz w strukturach zarządzania kształceniem w całej uczelni.
- Włączenie intersekcjonalności do projektowania programów nauczania i ich ewaluacji. Należy zapewnić, by podczas przeglądów programów studiów i opracowywania programów nauczania systematycznie uwzględniano sposób, w jaki krzyżujące się formy nierówności są uwzględniane w efektach uczenia się, treściach kursów, metodach nauczania i praktykach oceniania.
- Stosowanie intersekcjonalności w środowiskach uczenia się. Projektowanie, zarządzanie i ciągłe ulepszanie fizycznych, cyfrowych i społecznych środowisk uczenia się w celu promowania równego dostępu, uczestnictwa, poczucia przynależności i wsparcia dla wszystkich osób studiujących.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

- Włączenie intersekcjonalności do strategii instytucjonalnej i zarządzania uczelnią. Przypisanie dedykowanych zasobów (finansowych, ludzkich i organizacyjnych), jasnej odpowiedzialności oraz mechanizmów koordynacji tak, aby wdrażanie miało charakter systemowy, było monitorowane i trwałe, a nie symboliczne lub doraźne. Należy wykorzystać istniejące struktury uczelni (np. Dział ds. Bezpieczeństwa i Równego Traktowania – Bezpieczni UJ, Centrum Dostępności, Centrum Wsparcia Dydaktyki) oraz wzmocnić współpracę między nimi, a także rozszerzyć ich możliwości w zakresie oceny intersekcjonalności w ramach dotychczasowego zakresu kompetencji.

- Wzmacnianie kompetencji osób uczących poprzez szkolenia dostosowane do potrzeb i badania oparte na danych. Prowadzenie szkoleń dotyczących intersekcjonalności dla osób uczących, kadry kierowniczej i zarządzającej oraz personelu specjalistycznego, a także regularne badanie zróżnicowanych potrzeb i doświadczeń osób studiujących, uczących i pracujących w administracji.
- Włączenie intersekcjonalności do dydaktyki, programów nauczania i środowisk uczenia się. Należy zapewnić przegląd programów nauczania, materiałów dydaktycznych, sposobów oceniania oraz przestrzeni fizycznych i cyfrowych w celu usunięcia barier i ukrytych założeń oraz zapewnienia dostępności i projektowania włączającego. Uwzględnienie tych działań przy podziale obowiązków i ocenie pracowniczej oraz wprowadzenie nauczania inkluzywnego jako kryterium przy przyznawaniu nagród dydaktycznych UJ.
- Przekazywanie osobom studiującym i pracującym jasnych informacji na temat dostępnych udogodnień i wsparcia w sposób zgodny ze standardami dostępności komunikacyjnej. Przekazywanie tych informacji podczas spotkań organizacyjnych dla osób studiujących z pierwszego roku oraz dołączyć je do pakietu informacyjnego dla pierwszego roku. Przekazywanie tych samych informacji wszystkim osobom pracującym w ramach szkoleń wdrażających, okresowych szkoleń przypominających oraz za pośrednictwem kanału komunikacji działu kadr.

Uniwersytet w Vic – Uniwersytet Centralny w Katalonii

- Włączenie intersekcjonalności do modelu szkoleniowego UVic poprzez jej systematyczne wprowadzanie do planu rozwoju zawodowego oferowanego przez jednostkę ds. innowacji i szkoleń (CIFE) we współpracy z jednostką ds. równości i różnorodności (UID) oraz poprzez uwzględnienie jej w programach wprowadzających dla nowych osób uczących.
- Wprowadzenie instytucjonalnych zachęt do dydaktyki uwzględniającej nierówności poprzez włączenie kryteriów intersekcjonalnych do systemów oceny dydaktyki i zapewniania jakości, pod nadzorem Prorektoratu ds. Planowania Akademickiego.
- Promowanie społeczności praktyków i innowacji dydaktycznych poprzez

utworzenie międzywydziałowej grupy ds. refleksji i innowacji w zakresie nauczania opartego na intersekcyjności, opierając się na istniejącej sieci osób odpowiedzialnych za innowacje i z myślą o jej wzmocnieniu.

- Wzmocnienie zaangażowania instytucjonalnego na rzecz włączenia i różnorodności poprzez przeznaczenie niezbędnych zasobów ludzkich, finansowych i organizacyjnych na skuteczne wdrożenia czwartego Planu Równości UVic-UCC oraz zapewnienie, by Plan Różnorodności UVic-UCC przyczyniał się do strukturalnie inkluzywnej uczelni.

**Co-funded by
the European Union**

2023-1-ES01-KA220-HED-000160620

in /interhed

 mon.uvic.cat/interhed/